

ALIJAS GREJS

MARGARET ATVUD

Prevela
Aleksandra Čabraja

Laguna

Naslov originala

Margaret Atwood
ALIAS GRACE

Copyright © O. W. Toad Ltd 1996

Translation Copyright © 2006 za srpsko izdanje, LAGUNA

Grejemu i Džes

**Canada Council
for the Arts**

**Conseil des Arts
du Canada**

Šta god da se svih ovih godina dešavalo,
Bog zna da govorim istinu kad kažem da lažeš.

Vilijem Moris
Gvinevrina odbrana

Ja nemam Suda.

Emili Dickinson
Pisma

Ne mogu vam reći šta svetlost jeste, ali vam mogu reći
šta nije... Koji je motiv svetlosti? Šta je svetlost?

Ežen Mare
Duša belog mrava

Sadržaj

I	OŠTRA IVICA.....	11
II	TRNOVIT PUT.....	17
III	MACA U ČOŠKU	27
IV	SNOVI JEDNOG MLADIĆA.....	51
V	RAZBIJENI SUDOVI.....	97
VI	TAJNA FIOKA.....	135
VII	ZMIJSKA OGRADA.....	179
VIII	LISICE I GUSKE	227
IX	IZNUTRICE	273
X	GOSPA SA JEZERA	313
XI	POSEČENO STABLO.....	331
XII	SOLOMONOV HRAM.....	353
XIII	PANDORINA KUTIJA	375
XIV	SLOVO X.....	397
XV	RAJSKO DRVO	419

I

OŠTRA IVICA

U vreme moje posete, u popravnom domu bilo je samo četrdeset žena. To mnogo govori o višem moralu slabijeg pola. Moj glavni cilj prilikom posete ovom odeljenju bio je da vidim slavnu zločinku Grejs Marks, o kojoj sam mnogo čula, ne samo iz novina, već i od gospodina koji ju je na suđenju branio i svojom sposobnošću je spasao vešala, na kojima je njen nesrećni saučesnik okončao svoju zločinačku karijeru.

Suzana Mudi
Život na čistinama, 1853.

Dođite, pogledajte
istinske cvetove
ovog nesrećnog sveta.

Bašo

1

Iz šljunka rastu božuri. Probijaju se između sivih kamenčića bojažljivo se pružajući uvis poput puževih očiju, a potom pupe i otvaraju se, krupni, tamnocrveni cvetovi, glatki i sjajni kao saten. Na kraju se rasprsnu i padaju na tlo.

U jednom trenutku, pre nego što im latice opadnu, podsećaju na božure u bašti kod gospodina Kinira, onog prvog dana, samo što su oni bili beli. Nensi ih je brala. Bila je u svetloj haljini s ružičastim ružinim pupoljcima i suknjom s tri volana a slamnati šešir joj je skrivao lice. Preko ruke je nosila plitku korpu u koju je stavljala cveće; saginjala se iz kukova, kao dama, ispravljenog struka. Kad nas je čula okrenula se i prinela ruku grlu kao da se uplašila.

Idem pognute glave, držim korak sa ostalima, spuštenog pogleda, šetamo u parovima po dvorištu ograđenom visokim pravougaonim kamenim zidom. Ruke držim sklopljene ispred sebe; ogrubele su, a zglobovi na prstima su crveni. Takve su otkad znam za sebe. Vrhovi cipela mi proviruju ispod ivice suknje a zatim se ponovo skrivaju ispod nje, belo i plavo, belo i plavo, škripe po putu. Udobnije cipele nikad nisam imala.

Sada je 1851. godina. Na svoj sledeći rođendan napuniću dvadeset četiri. U zatvoru sam od šesnaeste. Uzorna sam zatvorenica, ne pravim probleme. Tako kaže upravnikova žena, čula sam je svojim ušima. Umem odlično da prisluškujem. Ako budem dovoljno mirna i dobra možda će me ipak na kraju pustiti, ali nije lako biti miran i dobar, to je isto što i držati se za ivicu mosta s kojeg si već pao; ne krećeš se, samo visiš u mestu, a to ti ipak crpi svu snagu.

Krajičkom oka posmatram božure. Znam da im sada nije vreme; april je, a božuri ne cvetaju u aprilu. Tri se nalaze tačno ispred mene,

rastu pravo iz puta. Krišom pružam ruku da ih dodirnem. Suvi su, shvatam da su napravljeni od platna.

Ispred sebe vidim Nensi na kolenima, kosa joj pada preko lica, a krv lije u oči. Oko vrata ima belu pamučnu maramu s plavim cve-tovima, čupave kate, moja je. Diže glavu, pruža mi ruke moleći za milost; u ušima su joj zlatne minđuše na kojima sam joj nekad zavi-dela, ali više ne, neka ih zadrži, podići ću je i obrisati joj krv svojom suknjom, od podsuknje ću otkinuti komad platna i napraviti zavoj i biće kao da se ništa nije dogodilo. Gospodin Kinir će posle podne doći kući, dojahaće putem, Mekdermot će odvesti konja, a gospodin Kinir će ući u sobu i ja ću mu skuvati kafu, Nensi će mu je odneti na poslužavniku kao i uvek i on će reći: Odlična kafa; a uveče će se po voćnjaku razleteti svici i čuće se muzika, uz svetlost lampi. Džejm Volš. Dečak sa flautom.

Skoro sam stigla do Nensi, do mesta na kojem kleči. Ali ne zasta-jem, ne trčim, nastavljam šetnju u parovima; Nensi se smeši, samo usnama, oči joj se ne vide od kose i krvi, potom se pretvara u mrlju boje, crvene platnene laticе rasute po kamenju.

Zaklanjam oči rukama jer je odjednom mračno, ispred stepeni-šta stoji čovek sa svećom; zidovi podruma me pritiskaju, i znam da nikada neću izaći.

To sam sve rekla doktoru Džordanu, kada smo stigli do tog dela priče.

II

TRNOVIT PUT

U utorak, desetak minuta posle dvanaest sati, izvršena je u novom gradskom zatvoru najteža kazna nad Džejsmom Mekdermotom, ubicom gospodina Kinira. Brojni okupljeni muškarci, žene i deca nestrpljivo su čekali početak poslednje bitke ovog grešnog čoveka. Kakva su to osećanja navela ove žene da se sa svih strana po kiši i blatu sjate da vide taj užasni prizor, nikada nećemo znati. Usuđujemo se da kažemo da ona nisu bila naročito *prefinjena niti uzvišena*. Bedni zločinac ispoljio je istu onu hladnokrvnost i neustrašivost kakvom se odlikovao još od prvog trenutka hapšenja.

Toronto mirror
23. novembra 1843.

<u>Prestup</u>	<u>Kazna</u>
Smeh i razgovor	6 udaraca devetostrukim bičem
Razgovor u vešernici	6 udaraca pletenim bičem
Pretnja da će drugom zatvoreniku prosuti mozak	24 udarca devetostrukim bičem
Razgovor sa čuvarima o temama koje nisu u vezi sa njihovim obavezama	6 udaraca devetostrukim bičem
Pritužbe na hranu nakon opomene čuvara	6 udaraca pletenim bičem, i hleb i voda
Zurenje okolo i nepažnja za doručkom	Hleb i voda
Napuštanje rada i odlazak u toalet dok se u njemu nalazi drugi zatvorenik	36 sati u mračnoj ćeliji, i hleb i voda

Knjiga kazni
Popravni dom Kingston, 1843.

2

UBISTVO GOSPODINA TOMASA KINIRA I NJEGOVE
DOMAĆICE NENSI MONTGOMERI U RIČMOND HILU
I SUĐENJE GREJS MARKS I DŽEJMSU MEKDERMOTU
U NOVOM ZATVORU U TORONTU,
21. NOVEMBRA 1843.

Grejs Marks je bila služavka,
Tek šesnaest leta stara,
Mekdermot beše konjušar
Kod istog gospodara.

Taj gazda, Tomas Kinir
Življaše lagodno, lepo,
A svoju domaćicu Nensi Montgomeri
On je voleo slepo.

O, Nensi draga, ne tuguj,
U banku idem sada,
Da ti donesem novaca
Iz Toronta grada.

O, Nensi nije dama prava
O, Nensi kraljica nije,
Pa ipak saten nosi ona
I haljine od svile.

Grejs Marks alijas Meri Vitni Džejs Mekdermot
Na suđenju pod optužbom za ubistvo
Gospodina T. Kinira i Nensi Montgomeri

O, Nensi nije dama prava
 Al' mene ko roba muči,
 Radim i danju i noću
 Ona će me dotući.

Grejs je volela Kinira,
 Mekdermot je voleo nju,
 Ta ljubav ih je skupo koštala
 I odvela ih ka zlu.

O, Grejs, moja postani
 O ne, tvoja ne mogu biti,
 Ako me želiš, zbog mene ćeš
 Lepu Nensi ubiti.

On tada udari sekirom
 Lepu Nensi po glavi,
 Niz stepenice baci je
 I u podrum je stavi.

O, život mi poštedi, Mekdermote,
 O, život mi ne krati
 O, život mi poštedi, Grejs,
 Sve ću ti svoje dati.

O, ne tražim to zbog sebe
 Ni svoga nerođenog čeda,
 Već zbog najdražeg Tomasa
 Da me još malo gleda.

Mekdermot za kosu je grabi
 Grejs Marks za grlo je hvata
 I to dvoje strašnih ubica
 Udaviše Nensi tada.

Dušu smo već izgubili
 A ni života nam neće biti,
 Da spasemo sebe sad moramo
 I Kinira usmrtiti.

O, njega poštedi, molim te,
 Životom te preklinjem svojim!
 Ne, mreće, jer već si se zaklela
 Da život ćeš vezati s mojim.

Kad Tomas Kinir se pojavi,
 Odbrojani behu mu dani,
 Mekdermot pištolj uze
 I u srce ga smrtno rani.

Baš tada naiđe torbar
 Haljine nudeći svoje;
 O, beži odavde, torbaru
 Haljina imam za troje.

Za njime stiže i mesar
 Što meso donosi samo;
 O, beži odavde, mesaru,
 I mesa dosta imamo.

Iz kuće su tada pokrali
 Sve srebro, zlato i blago,
 Konja i kola su uzeli
 I krenuli kuda im drago.

Da kaznu pravednu izbegnu
 Usred noći sidro su digli,
 A zatim preplovili jezero
 I čak do Amerike stigli.

Ta drska mlada devojka
 Za ruku Mekdermota primi
 I s njim ode u hotel Luiston,
 Pod imenom Meri Vitni.

U podrumu leševe nađoše
 I njeno lice sve crno,
 Nensi je pod kadom ležala,
 A on se na leđa izvrnô.

Šerif Kingsmil ih tada pojuri,
Na brod se ukrca on,
Pa preko jezera pohita
Pravo u Luiston.

Tek šest sati behu u postelji,
Tek stigoše do sedmog sata,
Kad on stiže u hotel Luiston
I zakuca im na vrata.

O, ko je tamo, upita Grejs,
Šta tražiš od mene ti?
O, ti ubi dobrog Tomasa
I Nensi Montgomeri.

Grejs Marks stade pred časni sud,
Sve je poreći htela,
Ja nisam ništa čula,
Ja nisam ništa videla.

I meni je pištoljem pretio,
Reče da s njim moram ići,
Da nikom ni reč ne govorim
Jer ću brzo u pa__o stići.

Mekdermot pred sud stade,
Ja nisam sâm činio zlo
Jer ova ovde, lepa Grejs,
Navela me je na to.

Tad Džejmi Volš pred sud stupi
I reče da istinu slavi:
O, Grejs nosi Nensinu haljinu
I Nensin šešir na glavi!

Mekdermota tad osudiše
Da se sa vešala klata,
A Grejs u tamnicu baciše
Da u njoj vene i pati.

Tek je koji sat visio
I telo mu skinuše tada
Da ga iseku doktori
Na bezbroj sitnih komada.

Na Tomovom grobu loza je
Pustila vitice svoje,
A na Nensinom ruža niče
Da se u smrti spoje.

Ali Grejs Marks će do groba
U tamnici da trune,
Zbog svoga gnusnog zločina
Da život svoj prokune.

Al' da se kaje i iskupi
Ako joj bude želja,
Tada će na sudnji dan
Stati kraj Spasitelja.

Spasitelj će joj tada
Sve grehe oprostiti,
Krv joj sa ruku sprati
Kô sneg će čiste biti.

Tako će čista, bez greha
Otići pravo u raj
U njemu će zauvek ostati,
I tu je priči kraj.